

Countryside Quality Counts: un indicador per analitzar l'evolució del caràcter del paisatge anglès en el període 1990-2003

Andrew Baker

Anglaterra és un país afortunat, en el sentit que gaudeix d'un paisatge ric i divers. El paisatge anglès és una mena de registre del patrimoni històric i cultural d'Anglaterra, a més d'un actiu del qual es depèn per a la producció d'un ampli ventall de béns i serveis, com per exemple els aliments i les activitats de lleure. L'especificitat i la qualitat dels paisatges continuaran essent recursos importants a l'hora d'afrontar els reptes interrelacionats que plantegen la globalització i el canvi climàtic, com per exemple què cal fer per mantenir i desenvolupar noves oportunitats relacionades amb el turisme local i el lleure. A llarg termini, serà vital entendre de quina manera és probable que un paisatge respongui al canvi climàtic per tal d'elaborar estratègies per a la gestió de l'entorn rural i els seus recursos naturals.

Les diferències de caràcter entre els paisatges d'Anglaterra són conseqüència de diversos factors. Una influència important són les diferències geològiques, el relleu, el clima local i els hàbitats seminaturals. També cal destacar l'ús que la gent ha donat al territori al llarg del temps i la manera com s'hi ha establert: la història d'Anglaterra demostra que el paisatge mai no ha estat estàtic, que s'ha anat transformant. A més, els segles d'interacció social i econòmica han deixat una empremta en el paisatge, sobretot a les antigues zones mineres del nord del país.

Els canvis són una constant en el paisatge anglès, si bé els darrers cinquanta anys s'ha accelerat considerablement el ritme a què es produeixen. La conseqüència és que el paisatge s'ha transformat molt en poc temps i, en alguns llocs, s'ha fet de forma dràstica. Per tal de gestionar-ne les conseqüències i aconseguir un desenvolupament sostenible a llarg termini, es fa necessari conèixer on s'estan produint les transformacions, quin és el seu abast i què representen per a les persones i l'entorn natural. La idea del projecte Countryside Quality Counts (CQC) és elaborar un mètode sistemàtic per avaluar la importància que tenen les transformacions en el paisatge.

L'objectiu del projecte

L'objectiu global del projecte CQC era elaborar el mètode i descriure on i de quina manera es produeixen els canvis en la qualitat del paisatge rural. La investigació sobre els motius dels canvis i els factors socials, econòmics

i ambientals que els determinen queda fora de l'abast del projecte CQC, però el projecte ofereix informació detallada i exhaustiva que es pot utilitzar com a punt de partida per estudiar aquestes qüestions. Més concretament, els objectius de CQC eren: desenvolupar un mètode sistemàtic i sòlid per avaluar els canvis en el paisatge; aplegar conjunts de dades per fer-los servir en l'avaluació; informar sobre els resultats de l'avaluació (la qual cosa inclou un indicador primari); i fer recomanacions per a l'aplicació dels mètodes en el futur.

Des del punt de vista operatiu, l'objectiu del projecte CQC era obtenir proves basades en l'estudi de les conseqüències dels canvis en l'entorn rural sobre el caràcter dels paisatges de cada Joint Character Areas (JCA), zones amb un caràcter comú, d'Anglaterra. Per tal d'assolir aquest objectiu, calia d'una banda compilar un corpus informatiu rellevant sobre el problema i identificar on es produïen els canvis, i de l'altra, entendre les característiques i les tendències que les persones consideraven importants per a cada zona.

Els orígens del projecte

Des de fa molt temps, el govern del Regne Unit és conscient de la importància que té entendre els canvis que es produeixen en l'entorn rural. En el document *Rural White Paper for England* (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2000), s'assenyala la importància de fer un seguiment d'aquests canvis en el futur i es manifesta el compromís de publicar un indicador de les transformacions en la qualitat de l'entorn rural que tingui en compte aspectes com ara la biodiversitat, el patrimoni, la tranquil·litat i el caràcter del paisatge. El motiu per elaborar aquest indicador és que calia fer-se una idea més clara de la relació entre la gent i el seu entorn per tal d'harmonitzar els objectius socials, econòmics i ambientals del futur. En resposta al compromís del *Rural White Paper for England*, la Countryside Agency (ara coneguda com a Natural England) i els seus socis van engegar el projecte l'any 2002.

El context polític

Tot i que els resultats del projecte CQC complien els requisits del *Rural White Paper*, el context polític del projecte ha anat evolucionant a una velocitat cada cop més gran des que es va posar en marxa, l'any 2002. Concretament, l'estratègia del Regne Unit per assolir un desenvolupament sostenible i l'aprovació del Conveni europeu del paisatge evidencien aquest nou context.

L'estratègia del Regne Unit per assolir un desenvolupament sostenible, anomenada *Securing the Future* (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2005), estableix la protecció dels recursos naturals i la potenciació del medi ambient com un dels quatre àmbits d'acció prioritaris. Els recursos naturals inclouen la biodiversitat, l'aire, la terra, l'aigua, les persones i l'accés a l'entorn rural. El Departament de Medi Ambient, Alimentació i Afers Rurals reconeix el valor ambiental, social i econòmic de l'entorn natural (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2006). Més concretament, aquest departament assenyala que l'entorn natural ofereix recursos necessaris per a la supervivència (aire, aigua, sòls i menjar); contribueix a la salut física i mental; du a terme processos naturals, com per exemple la regulació del clima, les inundacions, el control i la pol·linització dels conreus, i el control de malalties i plagues; afavoreix la salut i la solidesa de l'economia; proporciona beneficis socials, culturals i educatius, i té un valor intrínsec, en el sentit que la seva bellesa i el seu caràcter únic són valuosos per ells mateixos.

En aquest context es fa evident que per aconseguir un desenvolupament sostenible cal un enfocament integrat (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2006 i 2007), un marc integrat que tingui en compte els ecosistemes a l'hora de desenvolupar polítiques, per tal de garantir la continuïtat d'ecosistemes vitals per a la salut, l'economia i el benestar. En aquest sentit, el projecte CQC pot contribuir de manera significativa a estructurar aquest enfocament.

Una altra evidència de la nova situació política és el fet que el govern del Regne Unit va ratificar el Conveni europeu del paisatge el novembre del 2006, i aquest document va entrar en vigor el dia 1 de març del 2007. El Conveni, que té com a objectiu reconèixer formalment la importància del

paisatge en el conjunt del territori i no solament en les àrees d'especial valor, és el primer acord internacional que aborda de manera específica qüestions relacionades amb el paisatge i que és aplicable al conjunt del territori, és a dir, a paisatges urbans, periurbans i rurals. El seguiment de l'aplicació del Conveni a Anglaterra correspon a Natural England. En aquest context és important tenir en compte que el projecte CQC ofereix el mitjà més sòlid que actualment es té a l'abast per estudiar els canvis en el paisatge, tant a escala regional com en el conjunt d'Anglaterra, i fins i tot pot servir d'exemple per a d'altres països.

Els reptes del projecte

Per tal d'identificar on s'estan produint transformacions en el paisatge i si aquestes són importants, el projecte CQC va fixar cinc tasques principals: elaborar una base de dades que es pogués fer servir per analitzar i descriure els canvis en els trets que determinen el caràcter del paisatge (dades); crear un conjunt de perfils de les Joint Character Areas (JCA), zones amb un caràcter comú, que en descriguessin les característiques importants i els canvis que les poden afectar, aquests perfils s'havien de poder fer servir com a criteris d'avaluació en l'anàlisi posterior (context); crear un conjunt de protocols per avaluar la importància dels canvis assenyalats per l'anàlisi; avaluar la magnitud i la direcció dels canvis en el caràcter del paisatge per a cada JCA, per tal d'estudiar de manera sistemàtica la importància que tenen en cada zona, i finalment, encarregar la revisió dels resultats per garantir la qualitat de l'avaluació.

Ara bé, per fer un seguiment de les transformacions en el paisatge cal un marc geogràfic. En el cas del projecte CQC, el marc geogràfic que es va utilitzar per descriure tant les variacions com els canvis en el caràcter del paisatge a Anglaterra són les JCA, zones amb un caràcter comú. Aquest marc el varen definir durant els anys noranta la Countryside Commission, l'English Nature i l'English Heritage. En aquell moment es va acordar que la millor manera de descriure les variacions geogràfiques, ecològiques i històriques del caràcter del paisatge a Anglaterra era establir un conjunt de zones discontinües amb un caràcter global. Per tal d'obtenir una visió

d'àmbit nacional, es va considerar útil treballar amb escales. La idea era que les JCA, que es van definir a una escala d'1:250.000, representessin unitats d'una mida adequada i servissin per descriure les diferències en el caràcter del paisatge d'una manera comprensible per a les persones.

Les JCA no són zones establertes amb finalitats administratives o de conservació, com per exemple els comtats o els parcs nacionals. El motiu principal pel qual es van crear als anys noranta fou deixar clar que els paisatges “quotidians” ubicats fora de la xarxa nacional de zones protegides també eren importants. L'objectiu de la iniciativa era descriure què era allò que convertia cada JCA en una zona diferent de la resta i que li donava la “condició de lloc” (Swanwick, Land Use Consultants, 2002). El resultat fou la publicació de descripcions del paisatge de cada zona i un resum dels canvis que havia experimentat darrerament el seu paisatge, així com de les possibles amenaces futures (The Countryside Agency, 1999).

Fins al moment d'iniciar el projecte no s'havien analitzat mai les transformacions que es produïen en el paisatge rural al Regne Unit, per la qual cosa la primera fase fou d'exploració. Les transformacions en la qualitat de l'entorn rural es van avaluar per primer cop entre el 1990 i el 1998, i els resultats es van publicar l'any 2004 (The Countryside Agency: 2004, p. 141). Posteriorment, es va considerar que l'avaluació havia tingut prou èxit per dur a terme una altra anàlisi per al període comprès entre el 1999 i el 2003.

Per al segon període, es va millorar la metodologia i es van fer servir més dades per tal d'aconseguir una avaluació més sòlida, però que, alhora, fos coherent amb la primera. Com en el cas de la primera avaluació, no es van poder incorporar tots els aspectes que apareixen al *Rural White Paper* i, tot i que les dades sobre patrimoni i biodiversitat havien millorat, encara eren massa limitades. No obstant això, com que es tractava d'aspectes relacionats amb el caràcter del paisatge, es va decidir incloure-les. De nou, no fou possible incorporar la tranquil·litat com a aspecte, ja que, quan a finals del 2006 es va disposar de dades i informació sobre aquesta qüestió, el projecte estava a punt d'acabar-se. Així doncs, el projecte CQC se centra en l'avaluació de les transformacions en el paisatge, ja que l'equip tècnic va considerar que és la base de la qualitat de l'entorn rural.

Els resultats

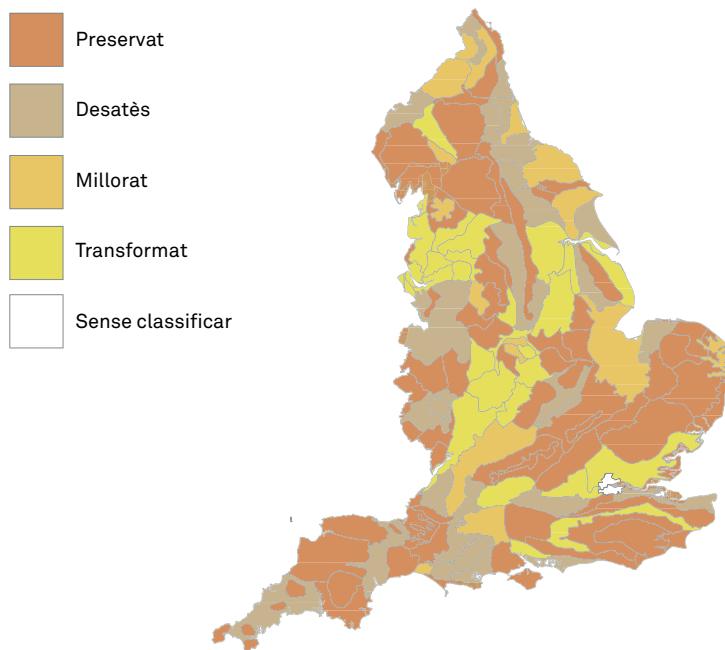

Figura 1. Indicador primari del projecte Countryside Quality Counts.

La idea bàsica de la qual parteix el projecte CQC és que, si es pot descriure el caràcter d'un paisatge en diversos moments històrics, també es pot valorar la importància de les transformacions que s'hi han produït. A partir de la magnitud i la direcció dels canvis, es pot determinar si el caràcter del paisatge s'ha preservat o potenciat, o bé si, al contrari, s'ha desatès o erosionat. Per facilitar la comprensió de l'anàlisi val la pena definir amb detall aquestes categories. Així, una zona preservada es caracteritza per tenir un caràcter definit i estar ben conservada. La seva preservació pot venir donada tant per la manca de transformacions, fet que permet determinar que les qualitats importants del seu caràcter es mantindran a llarg termini, com pel fet que les transformacions que s'hi han donat en relació amb els temes clau han contribuït a reforçar aquest caràcter. Una zona potenciada o mi-

llorada és, en canvi, aquella en què tenen lloc transformacions que contribueixen a recuperar el caràcter general de la zona o fins i tot a reforçar-lo, a enfortir-lo.

Una zona es pot considerar desatesa si el seu caràcter s'ha afeblit o ha quedat malmès per canvis que s'hi han produït en el passat, o bé si els canvis relacionats amb els temes clau que s'hi observen no són suficients per recuperar les qualitats que caracteritzaven la zona. I, en canvi, una zona es considera erosionada si les transformacions en relació amb els temes clau que s'hi han produït han contribuït a modificar el caràcter de la zona fins al punt de fer desaparèixer trets distintius o provocar l'aparició de noves realitats.

L'avaluació global es va dur a terme gradualment. Per a cadascun dels elements o aspectes que determinen el caràcter del paisatge, primer es va analitzar la magnitud dels canvis i, tot seguit, la tendència. Durant el procés d'avaluació es van tenir en compte els aspectes següents del paisatge: boscos i arbres; característiques dels límits; cobertura del sòl agrícola; assentaments i patrons de desenvolupament; hàbitats seminaturals; característiques dels rius i els litorals, i característiques històriques. Les valoracions sobre cada aspecte es van ponderar segons la seva contribució al caràcter global de cada JCA per tal d'obtenir una avaluació integrada de la naturalesa de les transformacions en el seu paisatge. A partir dels canvis observats entre el 1999 i el 2003, es va assignar cada JCA a una de les quatre categories descrites.

La matriu d'avaluació (vegeu la figura 2) mostra la magnitud dels canvis al llarg de l'eix vertical; a partir d'aquí, les JCA es van dividir entre estables o canviants. En l'eix horitzontal es va avaluar la tendència o direcció dels canvis i, a partir d'aquesta informació, es van classificar les JCA segons si la seva tendència de transformacions coincidia amb la idea que es tenia sobre els trets distintius i sobre la valoració que en feien les persones. En la matriu, la comparació entre les categories “preservada” i “desatesa” reflecteix el fet que la manca de transformacions del paisatge en alguns casos pot convertir-se en un inconvenient ja que, si en una zona no s'hi projecta cap tipus d'intervenció, es pot perdre l'oportunitat de realitzar actuacions que podrien donar com a resultat el manteniment del caràcter del seu paisatge. D'una manera semblant, la comparació entre les categories “potenciada” i

“erosionada” indica que els canvis no són dolents *per se*, sinó que dependrà de si la direcció en què es produeixen permet potenciar o reforçar el caràcter valorat del paisatge o si, per contra, el destrueix.

		Direcció del canvi	
		Coherent amb l'horitzó	Incoherent amb l'horitzó
Magnitud del canvi	Estable	<p>Preservat: si el caràcter d'una zona ja té una personalitat forta i està ben conservat, i si els canvis que s'hi han observat en relació amb els temes clau contribueixen a reforçar-lo, o simplement perquè la manca de canvis indica que les qualitats importants es mantindran a llarg termini.</p> <p>Un bon sinònim de "preservat" podria ser "sostingut".</p>	<p>Desatès: si el caràcter d'una zona s'ha afeblit o ha quedat malmès per canvis que s'hi han produït en el passat, i si els canvis relacionats amb els temes clau que s'hi han observat no han estat suficients per recuperar les qualitats que caracteritzaven la zona.</p> <p>"Debilitat" o "degradat" podrien ser sinònims d'aquest terme.</p>
	En evolució	<p>Millorat: si els canvis relacionats amb els temes clau contribueixen a recuperar el caràcter general d'una zona o fins i tot a reforçar-lo.</p> <p>"Enfortit" podria ser un bon sinònim de "millorat".</p>	<p>Transformat: si el canvi observat en relació amb els temes clau sembla que contribueix a transformar el caràcter de la zona fins al punt que en fa desaparèixer trets distintius o provoca l'aparició de nous esquemes.</p> <p>"Erosió" en aquest cas podria ser sinònim del terme "transformació".</p>

Figura 2. Matriu d'avaluació Countryside Quality Counts.

Gràcies a l'elaboració d'aquesta matriu de doble direcció es van poder reflectir diversos tipus de transformacions, tant positives com negatives. Pel que fa a la magnitud dels canvis, es va evidenciar que entre l'any 1999 i l'any 2003 un 71% dels paisatges estudiats s'havia mantingut estable, mentre que l'altre 29% estava experimentant canvis en els elements clau que en determinaven el caràcter específic. Tal com indica la figura 3, tot i que aparentment moltes zones d'Anglaterra es mantenen estables o presenten pocs canvis en el caràcter del paisatge durant aquest període, hi ha zones on el nivell de transformació s'accentua, sobretot l'eix que neix a les valls del Severn i l'Avon, creua els Midlands occidentals i arriba fins a Humberside. També s'observen canvis importants a l'Anglaterra nord-occidental, associada amb les conurbacions urbanes de Manchester i Liverpool, i les valls del comtat de Lancashire.

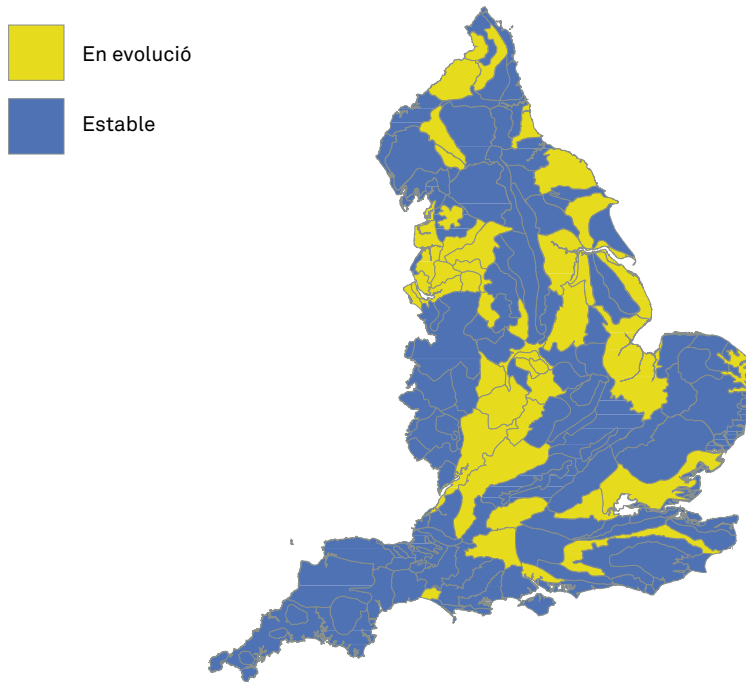

Figura 3. Magnitud dels canvis en el paisatge anglès.

L'anàlisi de la direcció o tendència de les transformacions va determinar que, durant el període estudiat, un 62% dels paisatges anglesos havia canviat en una direcció coherent amb el seu caràcter. La figura 4 resumeix els resultats de l'avaluació de la direcció dels canvis i divideix les JCA en dos grups: un grup en el qual, en bona part, els canvis són coherents amb el caràcter del paisatge i un grup en el qual no ho són. Els patrons que indiquen les figures 3 i 4 tenen semblances i diferències importants. L'absència de transformacions podria representar un problema en les JCA, el caràcter valorat de les quals s'ha erosionat i on les persones consultades van assenyalar la recuperació com a estratègia desitjable. Pertanyen a aquesta categoria les JCA del sud-oest d'Anglaterra i dels voltants de Londres, a més d'un conjunt de zones que s'estén des de la vall del Trent cap al nord, a través de les planes del Tyne i el Wear al nord-est del país.

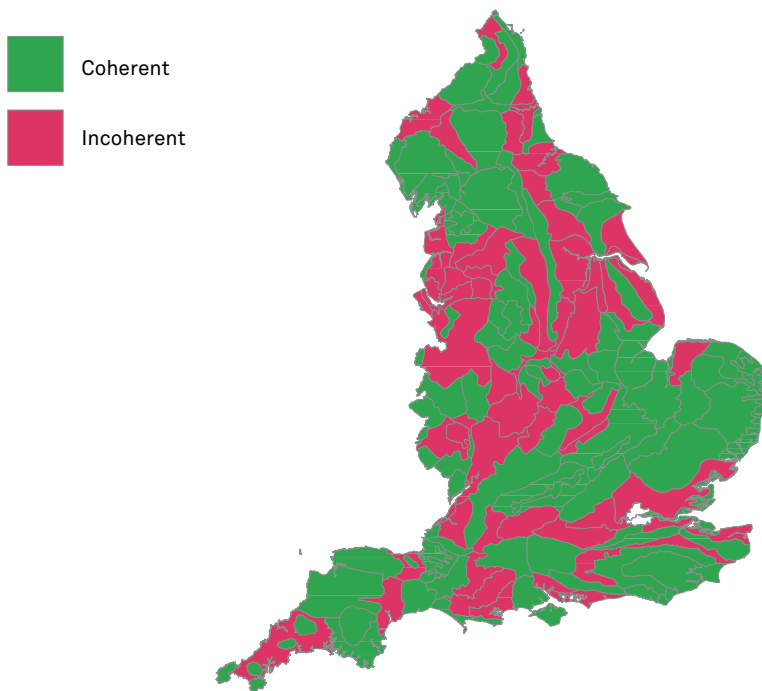

Figura 4. Direcció dels canvis en el paisatge anglès.

Fins ara s'han presentat per separat els resultats sobre la magnitud i la direcció o tendència de les transformacions per facilitar-ne la comprensió, però, quan els dos tipus de resultats s'analitzen conjuntament, s'obté una interpretació més completa. Així, els resultats globals tenint en compte tant la magnitud com la direcció dels canvis entre el 1999 i el 2003 van mostrar que un 51% dels paisatges anglesos va mantenir el seu caràcter, un 10% el va potenciar, un 20% presentava senyals de desatenció (ja que anteriorment havia perdut part del caràcter que tenia) i en un 19% dels casos van sorgir noves característiques del paisatge (vegeu la figura 1). Si s'agrupen les zones on es va observar que el caràcter del paisatge es mantenia i fins i tot es potenciava, s'evidencia que parts considerables de l'Anglaterra rural aconsegueixen mantenir les qualitats importants i valorades per la població que les converteixen en llocs peculiars. La majoria dels espais pro-

tegits formen part d'aquestes categories. En canvi, les zones amb caràcter desatès o erosionat solen estar ubicades al voltant dels principals centres de població i els corredors de comunicació més importants. Els resultats mostren agrupacions de JCA amb una relació semblant entre avaluacions (preservat-desatès o potenciat-erosionat) que formen blocs més grans, la qual cosa suggereix que les avaluacions individuals són fiables.

La metodologia utilitzada

Per elaborar un perfil complet de cada JCA es va seguir una metodologia formada per quatre fases (vegeu la figura 5). Aquestes fases clau són les següents: elaboració de l'esborrany del perfil de JCA, revisió de l'esborrany, realització de l'anàlisi i, finalment, comprovació dels resultats.

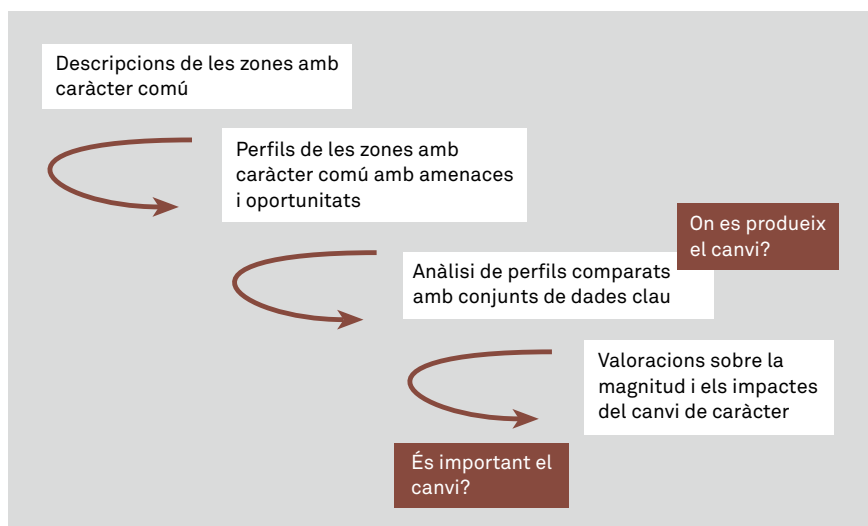

Figura 5. Enfocament analític del projecte Countryside Quality Counts.

Per tal d'aconseguir els millors resultats possibles, les tasques es van repartir entre dues empreses consultores independents contractades per la Countryside Agency per dur a terme el projecte. Les tres primeres fases les

va dur a terme una consultoria liderada per la Universitat de Nottingham; l'última fase, en canvi, la va realitzar Countryscape, una empresa independent especialitzada en medi ambient i comunicació amb seu a Manchester. Countryscape també va participar en algunes tasques de la segona fase del projecte.

Fase 1: esborrany del perfil de les JCA

Cada perfil de JCA parteix d'una sèrie de criteris expressats en forma d'afirmacions sobre els elements distintius de cada zona, els tipus de transformacions que permeten preservar o potenciar el seu caràcter i els tipus de transformacions que, en canvi, l'erosionen o el desatenen. Els perfils es van basar en descripcions sobre el caràcter del paisatge publicades en diverses fonts independents, una informació d'allò més útil pel fet que descrivia les característiques clau de cada zona, assenyalava els impactes de les transformacions paisatgístiques que s'hi havien produït en els darrers temps (fins al 1995) i identificava la majoria d'amenaces i oportunitats de cara al futur. Val a dir que fou necessari actualitzar i ampliar la informació, ja que les descripcions originals s'havien publicat a finals de la dècada del 1990. Així, les descripcions originals es van completar amb materials procedents de diverses fonts, com ara les notes orientatives elaborades pel Departament de Medi Ambient, Alimentació i Afers Rurals per al Pla d'Atenció Ambiental; descripcions redactades per la Countryside Agency en el procés d'elaboració dels plans d'atenció ambiental, i descripcions de les característiques històriques de cada JCA dissenyades específicament per al projecte CQC per part d'English Heritage. A partir de la informació disponible, l'equip del projecte va millorar i editar les descripcions que conformaven cada perfil i, posteriorment, va revisar aquests esborranys mitjançant la consulta amb experts en paisatge que tinguessin un coneixement aprofundit de cada zona.

Fase 2: revisió de l'esborrany del perfil de JCA

La primera tanda de consultes sobre els esborranys del perfil de les JCA va tenir lloc del setembre al desembre del 2005. L'objectiu era comprovar que les afirmacions que conformaven els perfils de cada JCA eren vàlides i exhaustives i que estaven actualitzades. En el procés de consulta es va

informar de l'elaboració dels perfils de les JCA i de quina manera s'utilitzaria aquesta informació per avaluar les transformacions en el paisatge. Una vegada informats del projecte, es va animar les persones consultades a revisar i introduir canvis en els continguts per tal d'elaborar i consensuar un conjunt sòlid de criteris d'avaluació. Aquest procés de consulta es va realitzar mitjançant un web.

Per a la fase de consulta de revisió dels esborranys es van organitzar les afirmacions i descripcions sobre les característiques distintives de cada zona a partir dels set aspectes que determinen el caràcter d'un paisatge (és a dir, boscos i arbres; característiques dels límits; cobertura del sòl agrícola; assentaments i patrons de desenvolupament; hàbitats seminatural; característiques històriques; i característiques dels rius i els litorals). En el redactat de les descripcions es van ressaltar les possibles amenaces per al caràcter dels paisatges o bé les oportunitats de recuperar o potenciar el caràcter de cada paisatge concret. Per a cada aspecte, les descripcions es van agrupar tenint en compte si feien referència a transformacions passades o bé a transformacions que es podrien produir en el futur. El primer grup de descripcions va rebre el nom de "paisatges canviants" i el segon, "visions del paisatge". En el cas de les descripcions de canvis que s'havien produït recentment i les conseqüències que havien tingut per al caràcter d'un paisatge determinat, la consulta va anar dirigida a conèixer si els problemes a què feien referència continuaven essent rellevants. En canvi, en el cas de les informacions relacionades amb la necessitat de recuperar o de potenciar el caràcter d'un paisatge mitjançant algun tipus d'intervenció, les consultes van consistir a comprovar que les descripcions fossin rellevants.

Aquesta fase de consulta es va acabar amb la recollida de propostes sobre els paisatges del futur. Es va demanar a les persones consultades quins consideraven que eren els factors que provocaven les transformacions del paisatge i que descrivissin els que consideraven que podien ser el millor i el pitjor dels escenaris possibles per a cada JCA amb vista al 2025. Aquesta informació es va aplegar i actualment està disponible al lloc web del projecte CQC¹, però no s'ha utilitzat en l'anàlisi que es presenta en aquest capítol.

¹ El web del projecte Countryside Quality Counts: <http://countryside-quality-counts.org.uk/>

Fase 3: realització de l'anàlisi

En la tercera fase es van revisar de manera exhaustiva les fonts de dades existents per tal d'establir si eren útils per avaluar les transformacions del caràcter del paisatge. Per fer-ho, es va intentar determinar fins a quin punt es podien fer servir les fonts de dades per fer el seguiment de les transformacions al llarg del temps per a cada un dels set aspectes seleccionats i si les dades es podien desglossar com a mínim fins al nivell de cada JCA. Amb la revisió es va descobrir que, tot i que no hi havia cap conjunt de dades que proporcionés tota la informació necessària per avaluar tots els aspectes, combinant diversos conjunts de dades es podien explorar els diversos aspectes del caràcter del paisatge per tal de dur a terme una avaluació global.

En general, les dades necessàries per al projecte es publiquen anualment, de manera que es pot fer un seguiment periòdic de les diverses tendències. Per tal d'avaluar la importància de les transformacions en el caràcter dels paisatges del Regne Unit, es va decidir, en primer lloc, analitzar el període comprès entre el 1990 i el 1998 (sobretot per posar a prova els conceptes i els enfocaments) i posteriorment iniciar l'estudi del període entre el 1999 i el 2003. També es va decidir no analitzar més enllà de l'any 2003, atès que en alguns casos la publicació dels conjunts de dades s'havia endarrerit i aquest era l'últim any del qual es disposava de tota la informació. Un altre factor pel qual es va decidir no utilitzar les dades posteriors va ser que es va pensar que, d'aquesta manera, es podria utilitzar la informació com a referència per avaluar els resultats del nou Pla d'Atenció Ambiental que es va posar en marxa l'any 2005.

A partir dels criteris de les JCA, es va obtenir informació sobre els diversos aspectes del paisatge utilitzats en el projecte per tal d'elaborar dades tabulars i espacials que havien de permetre establir si les transformacions que s'havien observat eren coherents amb la visió global de la JCA reflectida en les diverses descripcions. Els perfils finals de les JCA inclouen un resum dels resultats de les anàlisis dutes a terme a partir de les descripcions. Els materials estan vinculats a un arxiu que aporta una visió més completa de les dades corresponents a cada JCA².

² Els arxius es poden consultar al web del projecte CQC seguint els enllaços de la taula de resultats.

Un cop es va haver aplegat el material analític i es va haver contrastat amb les descripcions del perfil, es va procedir a una avaluació global de les transformacions que s'havien produït. En primer lloc, es va avaluar cadascun dels set aspectes que es van utilitzar per a l'anàlisi i es va establir si el caràcter del paisatge s'havia preservat, potenciat, desatès o erosionat. En diversos casos, no va ser possible fer-ne l'avaluació, per la qual cosa es va deixar l'aspecte com a no classificat.

En un principi, el procés d'avaluació es va realitzar a partir d'un conjunt de protocols de decisió elaborats per a cada aspecte i aplicats posteriorment a totes les JCA. Aquests protocols es van disposar en forma de valors llindar, que es van utilitzar en combinació amb els criteris permesos per tal d'aconseguir una classificació inicial de cada aspecte del paisatge. Per exemple, en el cas del paisatge agrícola, una JCA es considerava desatessa si en les tendències des del 1990 (il·lustrades per les dades) no es recuperava la cobertura vegetal perduda anteriorment (per exemple, més d'un 5% de disminució de la cobertura d'herba entre el 1990 i el 1998), i la JCA continuava en un estat que no coincidia amb el caràcter desitjat de la zona. D'aquesta manera, es van poder avaluar els set aspectes paisatgístics i es va assignar a cada aspecte una classificació inicial.

Un cop classificats inicialment els set aspectes, es va elaborar una classificació anual de cada JCA com a entitat global. El punt de partida era que l'avaluació global per a cada JCA es basava sobretot en tres aspectes paisatgístics fonamentals: els arbres i el bosc; la cobertura vegetal agrícola, i els assentaments i patrons de desenvolupament. Es van escollir aquests tres aspectes d'entre el conjunt dels set utilitzats en el projecte pel fet que eren els que afectaven una superfície més gran i, per tant, els que era més probable que contribuïssin al caràcter de cada JCA. No obstant això, també es van donar excepcions, ja que en els casos en què la cobertura seminatural també ocupava una gran superfície (més del 10% de la zona de la JCA), aquesta es va considerar un aspecte clau o bé quan en el procés de validació es donava més pes a altres aspectes, com ara rius o costes en una JCA situada en un estuari, també es van tenir en compte aquestes indicacions.

Per assignar cada JCA a una classificació, es va optar per atribuir-li la categoria més repetida (vegeu els exemples de les JCA 90, 5 i 32 de la figura 6) del conjunt dels aspectes clau. Però, en els casos en què els aspectes es

distribuïen en categories diferents, se'ls va atribuir el punt intermedi. A tall d'exemple, si una JCA tenia un aspecte clau que s'havia potenciat, l'altre s'havia preservat i el tercer s'havia erosionat, l'avaluació global era que la zona havia preservat el caràcter del seu paisatge. De la mateixa manera, si en una JCA un aspecte s'havia preservat, l'altre s'havia desatès i el tercer s'havia erosionat, l'avaluació global era que el paisatge de la zona s'havia desatès (vegeu l'exemple de la JCA 76 de la figura 6).

Segona avaluació global final	Bedfordshire Greensand Ridge (JCA 90): preservat	Border Moors and Forests (JCA 5): millorat	North West Norfolk (JCA76): desatès	Lancashire and Amounderness Plain (JCA 32): en evolució
Arbres i zona boscosa	Preservat (clau)	Preservat (clau)	Preservat (clau)	Desatès
Límits	Desatès	Desatès	Preservat	Desatès
Agricultura	Transformat (clau)	Millorat (clau)	Desatès (clau)	Transformat (clau)
Zones poblades i desenvolupades	Preservat (clau)	Preservat	Transformat (clau)	Transformat (clau)
Seminatural	Desatès	Millorat (clau)	Desatès	Transformat
Trets històrics	Desatès	Sense classificar	Preservat	Desatès
Rius i costes	Sense classificar	Desatès	Sense classificar	Preservat

Figura 6. Il·lustració de com es van dur a terme les avaluacions finals.

Fase 4: comprovació dels resultats

La segona tanda de consultes es va celebrar de l'agost a l'octubre del 2006. La classificació inicial i els arxius de dades associats es van posar a disposició del públic interessat mitjançant el lloc web del projecte CQC i es va convidar les persones consultades a transmetre els seus comentaris a partir del coneixement del territori i les dades que en tenien. Les persones consultades pertanyien a col·lectius diversos, com ara l'Administració local i regional, departaments d'universitats, gestors del territori i assessors independents. En tots els casos se'ls va demanar que avaluessin la importància de les transformacions observades amb relació a les proves i que confirmessin o suggerissin modificacions per a les avaluacions fetes per l'equip del projecte.

La consulta es va dur a terme mitjançant un web que permetia revisar per separat cada aspecte del paisatge i que estava estructurat deliberadament per guiar l'usuari en el procés de presa de decisions. Es va elaborar una matriu gràfica per tal que les persones consultades poguessin confirmar o corregir l'avaluació inicial de cada aspecte fent servir les categories “preservat”, “potenciat”, “desatès” i “erosionat”. A més, es va demanar als participants que reflexionessin sobre la importància de cada aspecte i que indiquessin els que consideraven clau. En la darrera fase de l'avaluació, en el web apareixien dues graelles en les quals es resumien les avaluacions dels diversos aspectes i es destacaven els temes clau. En la primera graella es mostrava l'avaluació inicial i en la segona, l'avaluació duta a terme per la persona consultada. Arribats a aquest punt, es demanava als consultats que fessin una avaluació global de la JCA. Així doncs, la informació obtinguda durant la segona tanda de consultes va ser molt important per avaluar la fiabilitat dels resultats finals. La figura 7 desglossa el suport que van rebre les avaluacions de les JCA. Els detalls concrets de la consulta es poden resumir de la manera següent:

- L'avaluació inicial per a cada JCA estava en sintonia amb el procés de validació local (o *local feedback*) en 108 de les 133 JCA de les quals es disposava d'aquesta informació, és a dir, en un 81% dels casos.
- En un 7% dels casos (9 JCA de 133) hi havia divergències en l'avaluació en si, però totes les persones consultades coincidien en la direcció del canvi. En aquests casos, es considerava que el caràcter de la zona pertanyia a les categories “preservat” o “potenciat” i que, a grans trets, aquest caràcter s'havia conservat, o per contra s'acceptava que el caràcter estava desatès o bé que continuava transformant-se d'alguna forma.
- Només es van observar diferències profundes entre l'avaluació de l'equip del projecte i el resultat de la validació local en aproximadament un 12% de les JCA (16 de 133).
- No es va aconseguir validació dels resultats per a aproximadament un 15% de les JCA (23 de 156).

Avaluació final	Suport local fort	Suport local notable	Suport local normal	Conflicte amb les opinions locals, però acord quant a direcció	Conflicte amb les opinions locals	Només valoració d'experts	Total general
Preservat	38	16	3	3	11	9	80
Desatès	15	5	2	1	3	5	31
Millorat	4	5	3	1	1	2	16
Transformat	10	5	2	4	1	7	29
Total general	67	31	10	9	16	23	156

Figura 7. Nivell de suport de l'avaluació final obtingut després d'una segona ronda de consultes.³

En general, en el procés de validació dels resultats, hi va haver més o menys el mateix interès a contestar les preguntes per a totes les regions, tot i que al nord-est i al sud-est el percentatge de respostes va ser lleugerament més baix (vegeu la figura 8). Per tal d'eliminar els errors dels resultats inicials i les dades associades, es van filtrar els comentaris rebuts en el procés de verificació. Com a conseqüència de la consulta, es va modificar l'avaluació de 24 JCA, que representen un 15% del total. Tal com mostra la figura 8, per a algunes JCA la validació es va obtenir de més d'una persona. En alguns casos, les opinions locals sobre l'avaluació final no concordaven, de

³ Per calcular el nivell d'acord, es va calcular la proporció de persones consultades que estaven d'acord amb l'avaluació de l'equip. Aquest mètode es va poder aplicar perquè en molts casos més d'una persona consultada va aportar la seva opinió sobre una JCA. Si la proporció d'acord era superior a 0,75, llavors el suport es considerava "fort"; un suport d'entre 0,5 i 0,75 es considerava "notable", mentre que un suport d'entre 0,25 i 0,5 es considerava "normal". Els resultats es valoraven com a desacord si el nivell de suport era inferior a 0,25. Pel que fa a la "direcció", les valoracions de "preservat" i "millorat" s'associaven a l'acord, a diferència de "desatès" i "transformat".

manera que tant es podia considerar que l'avaluació local tenia el suport local com el contrari. La figura 7 mostra la correspondència entre les avaluacions finals i el suport que van rebre en el procés de validació local.

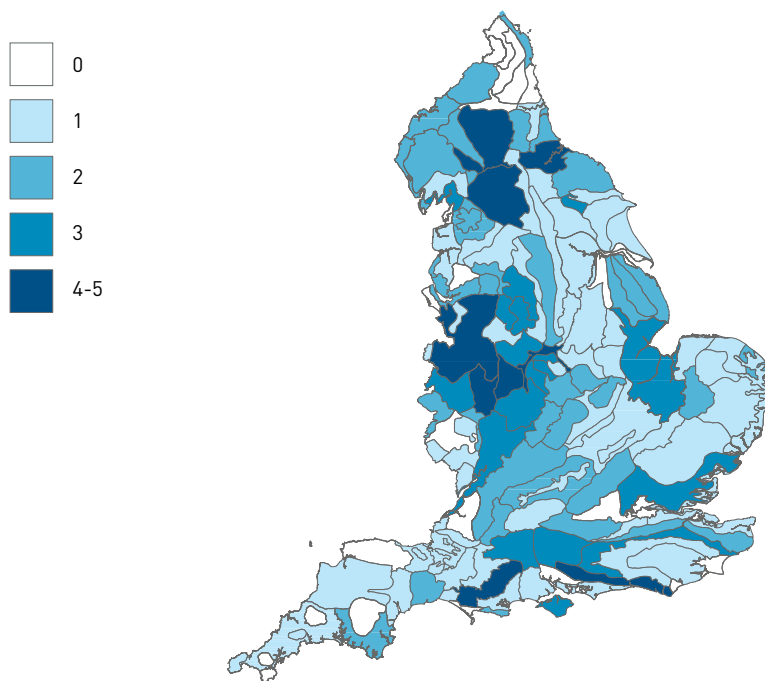

Figura 8. Nombre de persones consultades actives a cada Joint Character Area.

La importància de la consulta

Des de l'inici del projecte CQC, es va poder constatar que, encara que el mètode d'avaluació del projecte es basés en l'anàlisi de dades quantitatives, les avaluacions finals sobre la magnitud i la tendència de les transformacions havien de ser qualitatives. Atès que era possible interpretar de manera diferent les proves recollides, era important sotmetre a prova l'anàlisi duta a terme per l'equip del CQC, de manera que es pogués establir la concor-

dança global amb el resultat inicial. És per això que els elements bàsics de la metodologia del projecte són les dues fases de la consulta descrites, és a dir, la revisió dels perfils dels paisatges i la comparació amb els resultats del mètode d'avaluació del projecte CQC.

Malgrat que les dues fases de consulta estaven obertes a tothom, es va fer un esforç per fer arribar el procés als tècnics responsables de la planificació de l'entorn rural i la gestió del paisatge. Per això mateix, es van enviar cartes d'invitació als següents col·lectius: planificadors d'administracions locals i responsables de l'entorn rural, responsables de parcs nacionals, AONB (zones de bellesa natural destacable), especialistes d'organismes governamentals, la xarxa Landscape Character Network (www.landscapecharacter.org.uk/) i el National Heritage Landowners Group. A més, per tal d'ampliar el cercle de persones consultades, la consulta també es va difondre en publicacions sobre paisatge i medi ambient i en butlletins informatius, i l'equip responsable es va posar en contacte per telèfon amb persones i institucions clau a escala local per tal de fomentar l'interès en les zones de les quals es rebien menys respostes.

En total, per a les dues tandes de consulta es van inscriure 434 consultats, entre particulars i organitzacions; 169 d'aquests consultats es van inscriure després de l'agost del 2006, per la qual cosa només van participar en la segona tanda. A la figura 9 es desglossen els diversos grups de persones que van participar en les dues fases. En la primera tanda de consultes es van recollir comentaris sobre les descripcions del caràcter dels aspectes paisatgístics per a 140 JCA, és a dir, un 90% del total. En canvi, en la segona tanda de consultes es van recollir comentaris sobre l'avaluació final per a 133 JCA, que representen un 85% del total. De les 23 JCA per a les quals no es va obtenir validació sobre l'avaluació final, només en cinc casos la JCA no havia estat examinada per cap persona consultada, mentre que, en els altres divuit casos, els consultats havien examinat els aspectes de la JCA, però la seva contribució no havia permès dur a terme una avaluació de la JCA com a conjunt.

Grup d'implicats	No.
Autoritats locals (departaments de planificació)	153
Organismes governamentals	117
Equips paisatgístics designats (AONB i Parcs Nacionals)	48
Organismes privats	40
Universitats/centres de recerca (del Regne Unit i de l'estranger)	26
Grups d'interès local (per exemple, County Wildlife Trusts)	21
Propietaris/agents	19
ONG nacional	5
Govern regional	3
Públic en general	2
Total	434

Figura 9. Respostes per sectors de les persones consultades.

Valoració del projecte CQC

El projecte CQC va néixer de la necessitat d'obtenir proves tangibles i informació per entendre i gestionar les transformacions del paisatge rural i planificar estratègies per aconseguir un desenvolupament sostenible a llarg termini. Era necessari saber on es produïen les transformacions i si aquestes transformacions eren importants per a les persones en el sentit de si afectaven allò que valoren del paisatge. El projecte CQC ha intentat anar més enllà de la recollida de dades sobre el paisatge o els canvis ambientals per tal de demostrar que, mitjançant les consultes a la població, es poden representar de manera sistemàtica els valors que tenen les persones sobre els paisatges i utilitzar com a patró per avaluar les implicacions dels canvis que experimenten. El projecte ha demostrat que, en general, aquest tipus d'avaluacions es pot desenvolupar i utilitzar per explicar a les persones la importància dels canvis en el paisatge.

A més, el projecte ha desenvolupat una metodologia sistemàtica i sòlida per avaluar les transformacions del paisatge: ha aplegat conjunts de dades per tal d'utilitzar-les en l'avaluació; posteriorment, aquestes dades

s'han posat a disposició de la població en el web de CQC, i finalment ha mostrat com es poden fer servir les eines de consulta per Internet per tal d'elaborar un marc d'avaluació i comprovar els resultats de l'anàlisi de les transformacions en el caràcter del paisatge.

A partir de la feina que s'ha dut a terme, s'han formulat recomanacions que han de permetre, d'una banda, millorar la base de les informacions disponibles que es poden emprar per analitzar els canvis en el paisatge, la qual cosa farà augmentar el valor d'aquestes dades i la solidesa de l'avaluació, i de l'altra, desenvolupar eines de consulta per Internet per tal d'obtenir una visió més exhaustiva del caràcter del paisatge de cada JCA. Aquest indicador, a més de complir el compromís adquirit en el *Rural White Paper* de l'any 2000, en futures aplicacions podria respondre a la necessitat, cada cop més gran, d'entendre les transformacions del paisatge, especialment per planificar el canvi climàtic i adaptar-nos-hi, i per mantenir els béns i serveis dels ecosistemes i assolir un futur sostenible.

Referències bibliogràfiques

CONSELL D'EUROPA (2000). *Conveni europeu del paisatge*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible; Observatori del Paisatge. (Papers de sostenibilitat; 8).

DEPARTMENT FOR ENVIRONMENT, FOOD AND RURAL AFFAIRS (2000). *Rural White Paper for England. Our countryside: the future - A fair deal for rural England*. Londres: The Stationary Office and Department for the Environment, Food and Rural Affairs.

--- (2005). *Securing the future: delivering UK sustainable development strategy*. Londres: HM Government.

--- (2006). *A new vision for natural environment. Towards an ecosystem approach*. [Esborany]. Londres: Department of Environment, Food and Rural Affairs.

--- (2007). *Securing a healthy natural environment: an action plan for embedding an ecosystems approach* [en línia]. <http://www.defra.gov.uk/wildlife-countryside/natres/pdf/eco_actionplan.pdf> [consulta: 08.09.08].

NATURAL ENGLAND. *Landscape Character Network*. <www.landscapecharacter.org.uk/> [consulta: 8.02.2009].

NATURAL ENGLAND; ENGLISH HERITAGE; DEFRA. *Countryside Quality Counts, Tracking Change in the English Landscape*. <<http://countryside-quality-counts.org.uk/>> [consulta: 8.02.2009].

SWANWICK, Carys; LAND USE CONSULTANTS (2002). *Landscape Character Assessment - Guidance for England and Scotland*. Cheltenham: The Countryside Agency; Edimburg: Scottish Natural Heritage.

THE COUNTRYSIDE AGENCY (1999). *Countryside Character*. Cheltenham: The Countryside Agency, vol. 1-8.

--- (2004). *The State of the Countryside Report 2004*. Cheltenham: The Countryside Agency.